

6. Логінова І. П. До проблем формування невербальних засобів комунікативної діяльності дітей з розладами спектру аутизму. *Логопедія*. № 2. 2012. С. 163–168
7. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность: учебное пособие. Москва: Политиздат, 1977. 304 с.
8. Микадзе Ю. В. Нейропсихология детского возраста. СПб. : Питер, 2013. 288 с.
9. Скрипник Т. В. Феноменологія аутизму: монографія. Київ: Фенікс, 2010. 368 с.
10. Шульженко Д. І., Шеремет М. К. Психолінгвістичні основи корекції мовлення дітей зі спектром аутистичних порушень. *Логопедія*. 2013. № 4. С. 86–92.

Московець Ольга Григорівна

магістрантка спеціальності 016 Спеціальна освіта
(Тифлопедагогіка. Сурдопедагогіка)
Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка
Науковий керівник – канд. пед. наук, доцент
О. В. Колишкін

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ
СТАРШОКЛАСНИКІВ ЗІ ЗНИЖЕНИМ СЛУХОМ В СУЧАСНОМУ
ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ**

У статті розкрито особливості формування професійних ціннісних орієнтацій старшокласників зі зниженим слухом в сучасному освітньому просторі. Констатується, що напрямами формування професійних ціннісних орієнтацій учнів означеної нозології з урахуванням сучасних умов праці є уроки трудового навчання, позаурочна діяльність, де повинні бути створені умови для творчого, інтелектуального, духовного та фізичного розвитку учнівської молоді для підготовки до майбутнього життя в умовах переходу до ринкової економіки, задоволення їхніх освітніх потреб. Такий відбір повинен здійснюватися з урахуванням інтересів підлітків означеної нозології та враховувати їх конкурентоздатність на ринку праці.

Ключові слова: формування, професійні ціннісні орієнтації, особливості, старшокласники зі зниженим слухом, освітній простір.

Moskovets Olha Hryhorivna

Master's degree 016 Special education
(Typhlopedagogy. Deaf pedagogy)
Sumy State Pedagogical University
named after A.S. Makarenko
Supervisor - Ph.D. ped. sciences, Associate Professor
O.V. Kolishkin

**FEATURES OF FORMATION OF PROFESSIONAL VALUE ORIENTATIONS OF HIGH
SCHOOL PUPILS WITH HEARING LOSS IN MODERN EDUCATIONAL SPACE**

The article reveals the peculiarities of the formation of professional value orientations of high school pupils with hearing loss in the modern educational space. It is stated that the areas of formation of professional value orientations of pupils of this nosology, taking into account modern

working conditions are lessons of labor training, extracurricular activities, which should create conditions for creative, intellectual, spiritual and physical development of students to prepare for future life. economy, meeting their educational needs. Such selection should be made taking into account the interests of adolescents of this nosology and take into account their competitiveness in the labor market.

Keywords: formation, professional value orientations, features, high school pupils with hearing loss, educational space.

Постановка проблеми. Необхідність створення оптимальних умов для життєдіяльності осіб з обмеженими можливостями, особливо дітей, які потребують відновлення втраченого контакту з довкіллям, корекції та наступної психолого-педагогічної реабілітації, трудової адаптації та інтеграції у соціум, належить до першочергових державних завдань.

Нові підходи до вивчення порушень психофізичного розвитку, їх структури, глибини та потенційних можливостей дітей з порушеннями психофізичного розвитку потребують ґрунтовного дослідження всіх компонентів спеціальної освіти (змісту, форм, методів), запровадження інноваційних технологій і нових комплексних програм щодо корекційної роботи з такими дітьми [1; 2].

Аналіз досліджень і публікацій. Теоретичні та методичні питання процесу формування професійних ціннісних орієнтацій учнів спеціальної школи, питання корекційної спрямованості трудового навчання, підготовки до праці у сфері матеріального виробництва, соціально-трудової адаптації випускників, знайшли висвітлення у дослідженнях А. Висоцької, В. Карвяліса, Г. Мерсіянової, О. Хохліної та ін. [3]. Дослідження окремих вчених присвячено проблемам психології трудової діяльності, вивченню особливостей протікання трудових процесів в учнів зі зниженим слухом (В. Бондар, А. Дьячков, Т. Розанова, Л. Фомічова та ін.) [2].

Завданнями сучасної системи спеціальної освіти є навчання і виховання учнів зі зниженим слухом, розвиток їх пізнавальної діяльності та особистості в цілому, підготовка до самостійного життя в якості повноцінних членів суспільства.

Мета статті – розкрити особливості формування професійних ціннісних орієнтацій старшокласників зі зниженим слухом в сучасному освітньому просторі.

Постановка проблеми. Процес формування професійних ціннісних орієнтацій старшокласників зі зниженим слухом визначається як наукова практична система підготовки учнів означеної нозології до свідомого

професійного самовизначення. Цим визначенням учень вводиться в центр процесу професійної орієнтації, стає суб'єктом профорієнтаційної діяльності – використовує засоби професійної орієнтації для підготовки до свого власного й самостійного професійного самовизначення. Займаючи позицію суб'єкта професійного самовизначення, учень зі зниженим слухом відходить від позиції об'єкта впливу з боку суспільства, державних і громадських організацій щодо вирішення своєї професійної долі, перестає служити об'єктам програмування ззовні. Суспільство в даному разі має сприяти пошуковій діяльності особистості, а не обмежувати цю діяльність вирішенням замовного завдання [2].

Структурна побудова процесу формування професійних ціннісних орієнтацій впливає з методичних підходів до розгляду цілей і змісту профорієнтаційної роботи, а також із розуміння діапазону її компетенції. Отже, різні визначення професійної орієнтації, різне трактування її цілей і змісту неминує відбивається на її структурі, а отже, й на її формах і методах.

Процес формування професійних ціннісних орієнтацій старшокласників зі зниженим слухом в умовах спеціального освітнього закладу повинен передбачати наступні напрями реалізації потреб даних учнів:

- формування вміння співставляти образ «Я» з вимогами професій до особистості та кон'юнктуру ринку праці;
- перевірка можливостей для самореалізації у різних видах професійної діяльності;
- забезпечення розвитку професійно важливих якостей особистості;
- виховування загальнолюдських та загально професійних якостей і розумних потреб;
- поглиблене вивчення навчальних і спеціальних предметів, до яких виявляється стійкий інтерес та здібності;
- зосередження уваги на формування професійно важливих якостей, необхідних до обраного виду професійної діяльності;
- здійснення контролю, корекції професійних планів, виявлення ступеня їхньої обґрунтованості;
- окреслення шляхів до самопідготовки до майбутньої професії, способів само діагностики, оцінка результатів досягнень;
- формування основ для соціально-професійної адаптації: розвиток норм, ціннісних орієнтацій, мотивів вибору професії, професійної спрямованості;

- формування професійних інтересів.
- одержання несуперечливих відомостей щодо переваг, схильностей і можливостей учнів для розподілу їх за профілями навчання;
- забезпечення широкого діапазону варіативності профільного навчання за рахунок комплексних і нетрадиційних форм і методів, що застосовують на уроках та у виховній роботі елективних курсів;
- додаткова підтримка деяких груп школярів, щодо яких легко спрогнозувати труднощі у працевлаштуванні;
- вироблення гнучкої системи кооперації старшої школи з установами додаткової та професійної освіти, а також з підприємствами міста, регіону.

Організація формування професійних ціннісних орієнтацій старшокласників зі зниженим слухом в умовах спеціального освітнього закладу повинна враховувати наступні аспекти системи профорієнтаційної роботи з підлітками означеної нозології [2]: соціальний; економічний; психолого-педагогічний; медико-фізіологічний.

Соціальний аспект полягає у формуванні ціннісних орієнтацій молоді в професійному самовизначенні, де робиться акцент на вивченні вимог до кваліфікації працівника тієї або іншої сфери.

Економічний аспект – це процес керування вибором професії молоді відповідно до потреб суспільства та можливостей особистості (вивчення ринку праці).

Психологічний аспект полягає у вивченні структури особистості, формуванні професійної спрямованості; педагогічний – пов'язаний із формуванням суспільно значущих мотивів вибору професії та професійних інтересів.

Медико-фізіологічний аспект передбачає такі основні завдання, як розробка критеріїв професійного відбору відповідно до стану здоров'я, а також вимог, які висуває професія до особистості кандидата.

Розв'язання завдань процесу формування професійних ціннісних орієнтацій здійснюється в різних видах діяльності старшокласників зі зниженим слухом (пізнавальній, суспільно корисній, комунікативній, ігровій, продуктивній праці). З цією метою щорічно складаються шкільні й міські плани роботи із профорієнтації. Цей напрям простежується в плані кожного класного керівника (розділ «Профорієнтація») [3].

Найбільш ефективною, на думку багатьох дослідників, для дітей старших класів спеціальної школи є гурткова робота, так як вони вже в певній мірі володіють необхідними навичками колективної роботи [1; 2].

Професійному відбору старшокласників зі зниженим слухом з урахуванням сучасних умов праці сприяють гуртки з праці та домоведення, гуртки художньої різьби по дереву, машинної художньої обробки дерева, металу, художньої машинної вишивки та в'язання, різних видів моделювання, інкрустації та інших народних промислів, поширених у тій місцевості, де розташована школа. Для дівчаток можна організувати гуртки ручного і машинного в'язання, художньої вишивки, плетіння мережив та інших видів прикладного мистецтва. Немає необхідності перераховувати всі види діяльності, за якими можна організувати гурткову роботу з праці. Визначити це з урахуванням можливостей і практичної спрямованості слід педагогічному колективу кожної спеціальної школи.

Професійному самовизначенню старшокласників зі зниженим слухом з урахуванням сучасних умов праці сприяє робота в навчальних майстернях, а потім і на виробничій практиці, яка поступово стає засобом задоволення потреб учнів. Однак процес формування навичок протікає повільніше, ніж в учнів, щочують, і спостерігається істотне відставання в розвитку здатності до переносу навичок.

Особливості формування професійних ціннісних орієнтацій старшокласників зі зниженим слухом в теорії та практиці спеціальних шкіл вказують на необхідності запровадження спеціальних медико-психологічних обстежень, які сприяють правильному визначенню професійних можливостей учнів спеціальної школи, і проведенні на цих даних кваліфікованих консультацій. Вирішальним фактором при виборі професії учнями спеціальної школи стає вплив педагогів, вихователів і система проведеної в школі професійної роботи.

Напрямами формування професійних ціннісних орієнтацій старшокласників зі зниженим слухом з урахуванням сучасних умов праці є уроки трудового навчання, позаурочна діяльність, де повинні бути створені умови для творчого, інтелектуального, духовного та фізичного розвитку учнівської молоді для підготовки до майбутнього життя в умовах переходу до ринкової економіки, задоволення їхніх освітніх потреб. Такий відбір повинен здійснюватись з урахуванням інтересів підлітків означеної нозології та враховувати їх конкурентоздатність на ринку праці.

Висновки. Таким чином, в роботі розкрито особливості формування професійних ціннісних орієнтацій старшокласників зі зниженим слухом

в сучасному освітньому просторі. Констатовано, що заняття з профорієнтації сприяють формуванню в учнів означеної нозології вміння логічно мислити, збагачують активний словник, максимально розширюють уявлення про навколишній світ. Процес професійної орієнтації готує учнів зі зниженим слухом до самостійного життя, де їм щоденно доведеться наполегливо працювати, створює сприятливі умови для задоволення індивідуальних інтересів учнів і прищеплення трудових умінь і навичок.

Перспектива дослідження. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в удосконаленні процесу професійного самовизначення учнів зі зниженим слухом різних вікових груп.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Липа В. А. Основы коррекционной педагогики : учеб. пособ. Донецк : Лебідь, 2002. 327 с.
2. Сурдопедагогика : учеб. для студ. высш. пед. завед. / под ред. Е. Г. Речицкой. М. : ВЛАДОС, 2004. 655 с.
3. Фадеева Е. И., Ясюкевич М. И. От выбора профессии к успеху в жизни : учеб.-метод. пособ. М.: Перспектива, 2008. 125 с.

Набока Ганна Дмитрівна

магістрантка спеціальності 016 Спеціальна освіта

(Олігофренопедагогіка. Логопедія)

Сумський державний педагогічний

університет імені А. С. Макаренка

Науковий керівник – **Чобанян А. В.**, канд. психол. наук

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ

З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

У статті висвітлено особливості психічного розвитку дітей дошкільного віку з порушеннями інтелектуального розвитку. Описано специфіку мовленнєвого та мисленнєвого розвитку дітей цієї категорії. Наголошено на складності формування предметної діяльності таких дітей. Підкреслено, що в дітей з порушеннями інтелекту до початку дошкільного віку фактично зовсім не виникає предметної діяльності. Зазначено, що розвиток дітей дошкільного віку значно відстає від показників нормо-типових однолітків. Підкреслено значне відставання в інтелектуальному, фізичному, емоційному, моторному, психічному та мовленнєвому розвитку цих дошкільників.

Ключові слова: психічний розвиток, діти дошкільного віку, порушення інтелектуального розвитку.